

ČÍSLO 01-2012 / LEDEN - BŘEZEN

OBSAH

Kalendář akcí na první polovinu roku 2012	2
Stalo se: Seminář ke sgrafitové výzdobě přilákal rekordní množství návštěvníků	3
Stalo se: Šesté diskusní setkání nastínilo širokou škálu témat	4
Stalo se: Panelová diskuse na téma „Možnosti a meze socioekonomické pasportizace památek“	6
Představujeme partnera projektu: Západočeská univerzita v Plzni	7
Děni v oboru: Restaurování a ochrana uměleckých děl 2011 v Kutné Hoře: Koncepte restaurátorského zásahu	8
Pracoviště elektronové mikroskopie zahájilo svou činnost	10

V PŘÍŠTÍM ČÍSLE NAJDETE:

Olomouc - památky a stavby Dómského návrší (3. analýza a seminář starších projektů restaurování a obnovy) - Diskusní setkání „Základní pojmy v péči o kulturní dědictví - 7. diskusní setkání „Role muzeí v současné společnosti“

KALENDÁŘ AKCÍ

LEDEN 2012

3. analýza a seminář staršího projektu památkové obnovy a restaurování

„Olomouc - památky a stavby Dómského návrší“

27. 1. 2012, Arcidiecézní muzeum Olomouc,
uzávěrka přihlášek do pátku 20. ledna 2012

ÚNOR 2012

7. diskusní setkání

„Základní pojmy v péči o kulturní dědictví“

24. 2. 2012, Fakulta restaurování, Litomyšl
uzávěrka přihlášek do pátku 17. února 2012

BŘEZEN 2012

7. diskusní setkání „Úloha muzeí a galerií v současné společnosti“

16. 3. 2012, Národní muzeum, Praha

DUBEN 2012

Konference „Interdisciplinarita v péči o kulturní dědictví“

26. - 27. 4. 2012, Litomyšl

ČERVEN 2012

Panelová diskuse 2 „Projekty a projektové řízení v oblasti péče o kulturní dědictví“

Brno, Masarykova univerzita, termín bude upřesněn

9. diskusní setkání „Příprava velkých výstavních projektů“

4. analýza a seminář starších projektů památkové obnovy a restaurování

Kutná Hora, termín bude upřesněn

Přehled akcí na první polovinu roku 2012.

Změna termínu i místa konání je možná, sledujte stránky projektu:

[HTTP://PROJEKTY.UPCE.CZ/PPP-PRO](http://projekty.upce.cz/ppp-pro)

ZVEME VÁS

Pozor! Změna termínu konání konference

INTERDISCIPLINARITA

V PÉČI

O KULTURNÍ DĚDICTVÍ

ZÁMECKÉ KONGRESOVÉ CENTRUM
LITOMYŠL

26. - 27. DUBNA 2012

Bulletin PPP PRO - příloha elektronického časopisu e-Monumentica, věnovaného tématu interdisciplinarity a mezioborové spolupráce v oblasti péče o kulturní dědictví a problematice budování sítí spolupráce. Vychází v rámci projektu „PPP PRO | Platforma pro památkovou péči, restaurování a obnovu“, registrační číslo CZ.1.07.2.4.00/12.0036.

Financováno z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu ČR prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. - Vychází čtvrtletně, obvykle v lednu, dubnu, červenci a říjnu. - Vydává Univerzita Pardubice, Studentská 95, 532 10 Pardubice 2, IČO 00216275. - Adresa redakce: Centrum pro spolupráci v památkové péči, Univerzita Pardubice Fakulta restaurování, Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl. Výkonná redaktorka: Petra Hečková, e-mail: petra.heckova@upce.cz - URL: <http://projekty.upce.cz/ppp-pro/e-casopis.html>

SEMINÁŘ KE SGRAFITOVÉ VÝZDOBĚ ZÁMKU V LITOMYŠLI PŘILÁKAL REKORDNÍ MNOŽSTVÍ NÁVŠTĚVNÍKŮ

Přes šedesát účastníků se sjelo v úterý 18. října do Litomyšle na seminář věnovaný problematice sgrafitové výzdoby tamního zámku. Univerzita Pardubice – Fakulta restaurování v Litomyšli připravila tuto akci v úzké spolupráci s Národním památkovým ústavem – územním odborným pracovištěm v Pardubicích. V prostorách zámeckého konferenčního centra se sešlo tentokrát opravdu široké spektrum odborníků (restaurátoři, památkáři z územních odborných pracovišť a centrálního pracoviště, ale také studenti odborných škol – fakulty restaurování, Vyšší odborné školy restaurování Brno, pracovníci městských úřadů, zástupci Ministerstva kultury ČR atd.).

Úvodní slovo zahajující dopolední část programu pronesl Doc. Jiří Novotný. Následovala exkurze v terénu pod vedením Dr. Pavla Waissera, v jejímž průběhu byl účastníkům nastíněn rámec problematiky a u jednotlivých fasád zámku byla sgrafitová výzdoba podrobně analyzována. Nejvíce se svými poznámkami do diskurzu zapojovali Mgr. Petr Pavelec, Doc. Josef Štulc, ing. arch. Jiří Slavík, ak. soch. Michal Blažek a Doc. Jiří Novotný, ak. soch. Jejich cenné připomínky k problematice měly vazbu na osobní teoretickou i praktickou zkušenost s fenoménem techniky sgrafita. Hlavními okruhy diskuse byly otázky technologie a autenti-

city renesanční fáze, aspekty degradace a poruch sgrafitové výzdoby a vyhodnocení a teoretická reflexe restaurátorského zásahu prováděného v 70. a 80. pod záštitou čtveřice renomovaných výtvarníků (Václav Boštík, Zbyněk Palcr, Stanislav Podhrázký, Olbram Zoubek).

Odpolední blok uvedla slova Ing. Ladislava Kryla, ředitele pardubického územního odborného pracoviště Národního památkového ústavu. Ten stručně představil aktuální výzkumný projekt financovaný Ministerstvem kultury, v jehož rámci probíhá teoretická rešerše,

monitoring, technologický a restaurátorský průzkum sgrafitových fasád zámku. Jedním z výstupů by měla být také interdisciplinární monografie, na níž aktuálně pracuje tým odborníků různých profesí. Jedním z hlavních úkolů tohoto výzkumu je nastolit základní metodická paradigma pro budoucí akce památkové obnovy na sgrafitovém plášti zámku.

Následnou panelovou diskusi uvedly příspěvky Dr. Ing. Petry Lesniakové (technologie), Ing. arch. Elišky Rackové (monitoring), a Dr. Pavla Waissera (teoretické rešerše). Odborné plénum se shodlo na tom, že k rekonstrukcím posledního restaurátorského zásahu má být v budoucnu přistupováno velmi citlivě, neboť jde o autonomní dílo významných umělců 20. století. Celý projekt obnovy ze 70. a 80. let 20. století je pak intaktní ukázkou syntetické metody v památkové péči. Rovněž bylo poukázáno na nutnost shromáždění dalších informací, pomocí nichž bude možno ještě lépe uchopit lokální kontext a atmosféru doby, která je východiskem pro kulturní dění města Litomyšle v následujících dekádách.

nahoře: Pavel Waisser během výkladu před západním průčelím zámku. Naslouchá doc. Josef Štulc.

vlevo: účastníci akce v kongresovém sále litomyšlského zámku.

ŠESTÉ DISKUSNÍ SETKÁNÍ NASTÍNILO ŠIROKOU ŠKÁLU TÉMAT

Závěrečné diskusní setkání prvního roku projektu se po akcích uskutečněných v Praze, Brně a v Olomouci vrátilo opět do Litomyšle, na půdu Fakulty restaurování. Dne 1. prosince se v konferenčním salóňku Hotelu Aplaus uskutečnilo 6. diskusní setkání s názvem „Proč restaurujeme? Úloha restaurátora v péči o kulturní dědictví“.

Jak již v úvodu svého diskusního příspěvku poznamenal Vratislav Nejedlý: „Odpovědi na otázku, proč restaurujeme, může být hned několik. Lze dokonce říci, že jich může být velmi mnoho. Sama otázka jako by tuto četnost odpovědí předpokládala, v podstatě půjde o to, z jakého pomyslného úhlu pohledu se na věc díváme.“ V těchto intencích se nesly nejen ostatní diskusní příspěvky přednášejících Jiřího Novotného, Petra Severy či Luboše Machačka, ale především navazující diskuse, která upozornila na řadu dalších závažných aspektů, které s sebou téma logicky nese, i když se jej na první pohled týkají jen okrajově: roli osvětové činnosti v péči o kulturní dědictví, spolupráce stavebních firem s restaurátory na zakázkách památkové obnovy a možností nastavení kontroly kvality práce, role profesních organizací apod.

Organizaci diskusního setkání bohužel poznamenala smutná zpráva o předčasném náhlém odchodu profesora Milana Tognera (1938 – 2011), významného uměleckého historika a dlouholetého pedagoga Katedry dějin umění FF UP, který byl v 90. letech 20. století též spoluzakladatelem odborného restaurátorského školství v Litomyšli. V úvodu setkání vzpomněla jeho památku dr. Petra Hečková.

Hlubší významové konotace související s otázkou „Proč restaurujeme?“

Účastníci 6. diskusního setkání, které se uskutečnilo 1. prosince 2011 v Hotelu Aplaus v Litomyšli. Zleva: Marta Žídková, Luboš Machačko, doc. Jiří Novotný.

v její obecné platnosti vnesl do diskuse svým úvodním diskusním příspěvkem PhDr. Vratislav Nejedlý, CSc. (NPÚ, ú.p. Praha). Krátce nastínil vývoj evropského systému památkové péče od poloviny 19. století a historické podmínky vzniku restaurování jako lidské aktivity, která má za cíl nejen zastavit degradaci památky, ale navrátila restaurovanému artefaktu hodnoty a míru autenticity při respektu k dalším hodnotám, které přinášejí existence památky v čase. Upozornil zároveň na nutnost zabývat se základními pojmy užívanými v péči o památky a znovu je promýšlet, a to včetně historického vývoje, jakým samy procházely. Jak v navazující diskusi poznamenal Ing. Ladislav Kryl, historická reflexe problematiky dějin oboru je nezbytná. Jedním ze závažných nedostatků české památkové péče je to, že dosud nemá vlastní dějiny. Tuto mezeru by měl nově vyplnit institucionální výzkum prováděný na Národním památkovém ústavu, kde jsou jednou z priorit na rok 2012 dějiny památkové péče.

Doc. Jiří Novotný, ak. soch. (FR UPa Litomyšl) svým diskusním příspěvkem „Proč konzervujeme a restaurujeme“ vyšel z filosofického výkladu

pojmu a jeho hlubší významové roviny: hmota daného díla či artefaktu je zároveň nositelem určitých myšlenek, pocitů, paměti atd. Na obecnou vstupní úroveň navázal rekapitulací poválečného vývoje od prvních pokusů o stanovení zásad pro restaurování (osobnost B. Slánského, památkový zákon z roku 1958) až po představení aktuálních podmínek, včetně platné zákonné úpravy, v nichž se v českém prostředí pohybuje restaurátorská praxe. Zmínil specifika české školy restaurování vůči dalším evropským zemím (ostatně v evropském kontextu se nejedná o výjimku – v rámci západoevropské památkové péče v podstatě neexistují dva stejné modely). Zároveň však upozornil na to, že vzhledem k zmíněné specifitě nemusi být snaha přenášet zahraniční modely na české prostředí vždy úspěšná. Ve svém příspěvku neopomenul zdůraznit také to, že nezbytným předpokladem správného restaurátorského přístupu je vzájemná komunikace restaurátora s dalšími obory, kde jedním z nejbližších spolupracovníků je vždy památkář. Upozornil také na nezastupitelnou úlohu vzdělávacího systému restaurátorů. Jako příklad uvedl magisterské studium

na Fakultě restaurování v Litomyšli – jeho koncepcí do značné míry vychází z jednoho z ustanovení Benátské charty, kde se mluví od neoddělitelnosti architektonického díla od jeho výzdoby.

Mgr. Petr Severa (NPÚ, ú.o.p. Telč) zaměřil svůj diskusní vstup na příklad z praxe z kraje Vysočina - oblasti působnosti územního odborného pracoviště v Telči, konkrétně na příkladu obnovy kostela sv. Linharta v Kdousově a obnovy mostu ve Žďáru nad Sázavou, na němž se podílel také Fakulta restaurování. Podle Severy je klíčové při každé památkové obnově požadovat restaurátorský přístup. Opět vyzdvihl jako nezbytnou spolupráci restaurátora či realizátora jakékoli památkové obnovy, s památkářem, který by měl do procesu vnést určitý humanistický vklad a umět rozpoznat a pojmenovat kulturně-historickou a památkovou hodnotu díla. Úskalí totiž často představuje přístup řady firem, které se snaží i na akcích obnovy památkově chráněných objektů postupovat obvyklým způsobem jako ve stavebnictví, bez respektu k závaznému stanovisku.

Jedinou účinnou možností, jak předcházet podobným situacím, často bývá osvěta: přesvědčení vlastníka (zadavatele prací), o jaké hodnoty jde a proč vyžadují specifický, i když finančně i materiálově náročnější přístup. Z příkladu dobré praxe v kraji Vysočina je vidět, že spolupráce zadavatele s NPÚ může být na tak dobré úrovni, že je obnova konzultována už ve fázi přípravy. „Úlohu restaurátora v procesu obnovy objektů, které mají specifické hodnoty kulturní, vidím v zachování etických principů a profesionality. Nedomnívám se, že by etika ztrácela na významu.“

Mgr. art. Luboš Machačko (FR UPa Litomyšl) zaměřil svůj příspěvek na představení činnosti občanského sdružení Arte-fakt, profesní organizace odborníků působících v péči památky, která vyvíjí své aktivity na tomto poli již od roku 2006. Členy sdružení jsou především restaurátoři, často absolventi či pedagogové Fakulty restaurování v Litomyšli, ale také technologové, historici umění, architekti či památkáři. Po-

Nahoře: záběr z 6. diskusního setkání.

Vpravo: přednášející Petr Severa z Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Telči.

sláním a cílem organizace je mimo jiné podpora komunikace mezi laickou a odbornou veřejností, organizování přednášek a workshopů či aktivní spolupráce se zahraničními odborníky. V listopadu 2011 zorganizoval Arte-fakt odbornou konferenci na téma „Koncepce restaurátorského zásahu“, která proběhla v rámci projektu Půlstoletí Městské památkové rezervace Kutná Hora (1961 – 2011). [Více o této akci se dočtete na jiném místě bulletinu]. V navazující diskusi se připojili s odpověďmi na dotazy také další z přítomných členů Arte-faktu a akademických pracovníků Fakulty restaurování, Mgr. art. Jakub Ďoubal a Mgr. art. Jan Vojtěchovský.

Navazující diskuse se nesla ve znamení dalších otázek spojených s působením restaurátora v procesu památkové obnovy: problematika dalšího vzdělávání, smysl existence profesních

organizací nebo vliv současné apod. Z. Kuželová (PřF MU Brno) upozornila také na zásadní rozdíly v práci restaurátorů s licenci a restaurátorů pracujících v muzeích, a to nejen po stránce legislativní, ale také pokud jde o samotnou organizaci práce a často dokonce v samotném přístupu k restaurování. Diskuse se v jednotlivých bodech stočila také k problémům, které s tématem diskusního setkání zdánlivě nesouvisely. Opakovaně zazněl například apel na nutnost větší prezentace kulturního dědictví jako důležité a neoddělitelné součásti života současné společnosti.

Toto téma, stejně jako problematika veřejných zakázek a legislativního prostředí v České republice, téma medializace či public relations kulturního dědictví se stanou náplní dalších diskusních setkání uskutečněných v příštím kalendářním roce.

PANELOVÁ DISKUSE NA TÉMA MOŽNOSTI A MEZE SOCIOEKONOMICKÉ PASPORTIZACE PAMÁTEK

V pátek 25. listopadu 2011 se na půdě Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni uskutečnila první z panelových diskusí projektu PPP PRO s názvem „Možnosti a meze socioekonomické pasportizace památek“. Panelová diskuse proběhla v odborné garanci doc. Ing. Jiřího Patočky, CSc., který je pedagogem arts managementu na VŠE v Praze a ekonomických předmětů na ZČU v Plzni. Pro plzeňskou panelovou diskusi připravil se svými studenty výstupy z výzkumu socioekonomických aspektů pasportizace památek ve vybraných Evropských zemích. Záštitu nad panelovou diskusí převzal vedoucí Katedry veřejné správy Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni, JUDr. Tomáš Louda, CSc.

V úvodním příspěvku nastínil doc. Patočka základní rámec studentského výzkumu a definoval tři hlavní evropské modely ochrany památek a kulturního dědictví – Francie, Německo a Velké Británie, v jejichž rámci oscilují i systémy ostatních evropských zemí, které v následující části panelové diskuse prezentovali studenti. Doc. Patočka zdůraznil cíl výzkumu, kterým je nalezení nových možných přístupů k památkám v České republice. Upozornil také na souvztažnost péče o památky s politickými poměry v zemi.

Jádrem setkání byly samotné interdisciplinární studentské příspěvky z oblasti evropské péče o památky, které vznikly pod vedením doc. Jiřího Patočky a Ing. Vojtěcha Kouby. Příspěvky stručně představily modulové systémy památkové péče ve vybraných evropských zemích s hlavním důrazem na jejich ekonomické aspekty. Prezentovány byly modely péče o památky ve Skotsku, Irsku, Španělsku, Německu, Rakousku, Dánsku, Nizozemí a Itálii.

Řešenými oblastmi byly zejména správa, struktura vlastnictví, monitoring a finance. Památky byly pro účely výzkumu rozděleny do tří kategorií:

1. památky „první velikosti“ (národního nebo globálního významu),
2. památky se speciálním účelem (divadla, lázně atd. – tj. monotematicky využívané památky),
3. památky lokální důležitosti.

V odpoledním bloku pak proběhla samotná panelová diskuse, v níž doplnily předchozí blok příspěvky studentů a pedagogů oboru veřejná správa Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni. Panel tvořili zástupci projektu PPP PRO, odborníci z oblasti památkové péče a akademičtí pracovníci ZČU. Mezi diskutujícími

byli studenti ekonomických a právnických oborů, ale i odborníci z aplikační oblasti.

Ing. Kouba v rámci diskuse poukázal na formality ukotvení památek v české legislativě, přičemž vyslovil požadavek doplnění stávajících pasportů ve formě památkových karet o socioekonomický rozměr: „*Jako prostředek našeho výzkumu slouží to, čemu říkáme památková karta, tedy v podstatě návrh pasportu. U každé památky nás zajímá nejprve její prostorové uspořádání, včetně mapy. Z karty by mělo být jasné využití prostoru, rozloha památkového areálu, poměr veřejně využívaných prostor a soukromě využívaných prostor a zasazení prostoru do urbánního a přírodního prostředí - barokní zámek uprostřed fungujícího parku je něco jiného než barokní zámek uprostřed panelového sídliště, a to nejen kvůli vzletně označené „ideji zámku“, ale i z ekonomických důvodů. Představa, že zachráníme památku před těžbou uhlí tím, že jí posuneme tři čtvrtě kilometru daleko, tedy přesně představa pohledu, kdy památka rovná se kámen a dřevo, památka rovná se ta hmotná podstata, není funkční...“* Podkladem k doplnění památkových karet mohou být například představené studentské příspěvky.

Sborník výstupů z panelové diskuse bude 2. čtvrtletí roku 2012 publikován jako jeden z výstupů projektu PPP PRO. Pojednáváné evropské země budou rozděleny do pěti bloků pokrývajících nejdůležitější evropské kulturní systémy. Vedle již zmíněných modelů (britský, francouzský, německý), budou přidány další dvě množiny – románské a severské země.

První panelová diskuse potvrdila, že mezigenerační setkání studentů a zkušených odborníků z oblasti památkové péče může přinést mnoho inspirací pro směřování výzkumu v akademické sféře, ale i pro samotnou sféru aplikační.

Ing. Vojtěch Kouba z Vysoké školy ekonomické v Praze uvedl dopolední blok příspěvků, které si připravili studenti oboru arts management.

PŘEDSTAVUJEME PARTNERA PROJEKTU

Fakulta právnická Západočeské univerzity je nejmladší ze čtyř právnických fakult existujících na veřejných univerzitách v České republice. Vznikla v roce 1993 za podpory města a osobností z Ústavu státu a práva AV ČR. Na aktivitách projektu participuje především Katedra veřejné správy, kvalifikovaný partner s vysokým odborným renomé pro oblast legislativy a správy v oblasti památkové péče a regionálního rozvoje.

Fakulta právnická Západočeské univerzity je nejmladší ze čtyř právnických fakult existujících na veřejných univerzitách v České republice. Vznikla v roce 1993 za podpory města a osobností z Ústavu státu a práva AV ČR. Na fakultě se vyučují dva hlavní obory, v bakalářském stupni je to studijní obor Veřejná správa. Jeho absolventi se uplatní jako pracovníci obecné, městské a regionální správy, ve správních funkcích, sociálních, zdravotnických a dalších institucích, v magisterském stupni studijní obor Právo. Jeho absolventi se uplatní v justici, ve státní správě, advokacii, notářství, v podnikové sféře apod.

Na Fakultě právnické působí odborníci, kteří jsou známí pro svoji skvělou erudici a v poslední době zejména pro svoji vynikající práci na poli legislativním – při přípravě občanského zákoníku, zákona o obchodních korporacích, insolvenčního zákona, trestního zákoníku, zákona o mezinárodním právu soukromém, zákona o soudnictví ve věcech mládeže a zásadní novely trestního řádu.

Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni představuje kvalifikovaného partnera s vysokým odborným renomé také pro oblast legislativy a správy v oblasti památkové péče a regionálního rozvoje, který ve spolupráci s Vysokou školou ekonomickou v Praze odborně rozvíjí problematiku uchování, správy, rozvoje, animace a ekonomizace kulturního dědictví.

Fakulta právnická Západočeské univerzity hostila v listopadu loňského roku také panelovou diskusi na téma socioekonomické pasportizace památek. Viz informace na předchozí straně.

Katedra se spolu s Národohospodářskou fakultou a za přispění Nadace právnické fakulty podílela na organizaci dvou mezinárodních konferencí na téma místní správa, samospráva a plánovaný vstup České republiky do

cepčních otázek obsahu a organizace studia oboru Veřejná správa a výuka vybraných disciplín v tomto oboru.

Na aktivitách projektu participuje především Katedra veřejné správy, kvalifikovaný partner s vysokým odborným renomé pro oblast legislativy a správy v oblasti památkové péče a regionálního rozvoje, který ve spolupráci s Vysokou školou ekonomickou v Praze odborně rozvíjí problematiku uchování, správy, rozvoje, animace a ekonomizace kulturního dědictví. Odborní a akademičtí pracovníci této partnerské instituce v dlouholeté perspektivě úspěšně vyvíjejí výzkumnou a expertizní činnost v oblasti legislativy a správy památkové péče a rozvoje kultury.

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Evropské unie. Bohatá je publikační a expertizní činnost členů katedry, kteří v dlouholeté perspektivě úspěšně vyvíjejí výzkumnou a expertizní činnost v oblasti legislativy a správy, především v oblasti památkové péče a rozvoje kultury. Předmětem činnosti Katedry veřejné správy v pedagogické oblasti je zejména řešení kon-

Specifickou aktivitou, která nemá v českém prostředí adekvátní paralelu, je systematické zaměření a zájem o problematiku správy v oblasti animace památkové péče a její sociologické aspekty a pasporty. Partner se průřezově účastní všech klíčových aktivit a podílí se také na řízení projektu.

RESTAUROVÁNÍ A OCHRANA UMĚLECKÝCH DĚL 2011

KONCEPCE RESTAURÁTORSKÉHO ZÁSAHU

Ve čtvrtek 24. listopadu 2011 se v prostoru bývalé jezuitské koleje v Kutné Hoře, dnešním sídle Galerie Středočeského kraje, uskutečnil již šestý ročník konference **Restaurování a ochrana uměleckých děl. Konference, která se v letošním roce uskutečnila v rámci výročí 50 let trvání MPR Kutná Hora, pořádalo os. Arte-fakt, sdružení pro ochranu památek.**

Podtitul letošního ročníku zněl: **Koncepce restaurátorského zásahu.** Průběh i závěry konference ukázaly, že organizátoři zvolili z hlediska aktuálního dění v oboru nosné téma, které si zaslouží hlubokou reflexi nejen v rovině odborné, ale i v rovině výkonné a správní.

Konferenci zahájil předseda os. Arte-fakt, Luboš Machačko, který před zaplněným auditoriem shrnul nejdůležitější výsledky odborné činnosti sdružení, seznámil přítomné s aktivitami členů v oblasti mezioborové spolupráce a výměny informací a závěrem poreferoval o publikační činnosti sdružení. Odbornou část konference, jejíž dopolední blok moderoval Jiří Bláha, otevřel Zdeněk Vácha s příspěvkem nazvaným *„Koncepce restaurování – více otázek či odpovědí?“*. V úvodu příspěvku se zabýval vymezením samotného pojmu koncepce. Celým příspěvkem se jako červená nit vinula otázka, zda-li je

možné “objektivně správně” restaurovat. Z tohoto hlediska vyjádřil autor přesvědčení, že polarita konzervování-restaurování je dnes vnímána jako něco přirozeného, a až na výjimky není předmětem ideových bojů. Předmětem diskuzí jsou podle něho „koncepce“, tzn. přístupy k restaurování, v jednotlivých konkrétních případech. V souvislosti s tím pak dále zmínil existenci celé řady etických kodexů z oblasti restaurování, v nichž lze nalézt řadu styčných bodů s otázkou koncepce restaurování. Jako přílohu k příspěvku uvedl Zdeněk Vácha do sborníku textů z konference velmi inspirativní soubor metodicky-koncepčních otázek, které by si měl každý kvalifikovaný konzervátor-restaurátor před započítím restaurování položit a na které by si měl, dříve, než se pustí do práce, také odpovědět. Soubor těchto otázek pochází z dokumentu Victoria & Albert Museum Conservation Department Ethics Checklist.

Jako druhý zazněl příspěvek Josefa Čobana s názvem *„Návrhy k restaurování – jsou vůbec zapotřebí?“* Autor v něm reagoval na skutečnost, že v současné době bývá takřka pravidlem, že zadávací dokumentace pro výběrová řízení na restaurování díla, v jakémkoliv rozsahu, již v sobě obsahuje návrh na restaurování díla. Tím nejenže zbavuje odborného restaurátora

povinnosti a práva návrh vypracovat, ale tím, že po něm žádá, aby doplnil pouze údaj o celkové ceně, jej snižuje do role pouhého vykonavatele zadání vypracovaného (mnohdy neodborně) někým úplně jiným. Dále se autor pozastavil nad postojem příslušných orgánů památkové péče a úloze jejich, často pouze mechanicky přejímaných, požadavků v zadávacích dokumentech pro poptávková řízení. V závěru prezentace vyslovil autor přání, aby byl těm, kteří v konečném důsledku nesou za zrestaurované dílo odpovědnost, tedy restaurátorům, ponechán dostatečný prostor pro uplatnění profesních znalostí a schopností, aby mohli vypracovat (a v praxi i uplatnit) odborně fundované a přitom realizovatelné návrhy na restaurování.

Tento příspěvek vyvolal mezi přítomnými restaurátory a zástupci památkové péče živou diskusi. Ta se týkala dobře známých nešvarů při praktickém výkonu restaurátorské praxe, tedy zejména výše zmíněných problémů vycházejících z nevyhovující praxe zadávání výběrových řízení, dále problémů nedodržování platného památkového zákona při restaurování a obnově památek (akceptování činností nekvalifikovaných pracovníků, odvádění a přebírání nekvalitně odvedené práce) a potřebě jeho vymahatelnosti. Účastníci se shodli, vzhledem k závažnosti tématu, na nutnosti tyto a další související otázky důkladněji projednat při nejbližší vhodné příležitosti.

Příspěvkem, který vyvolal další vzrušenou debatu, tentokrát v rovině etické, byl mimořádně zajímavý příspěvek Václava Girsa *Koncepce a výsledky restaurování průčelí východní brány hradu Lipý v kontextu se záchranou a oživením zanikající památky.* Prof. Girs v něm seznámil publikum s koncepcí zásahu na průčelí východní brány hradu, která byla stanovena v návaznosti na plán postupné regenerace celého areálu a jeho blízkého okolí. Rehabilitace exteriéru věže vycházela z důkladného poznání památky podpořené *Pohled do auditoria, v popředí Jiří Bláha a Ing. Karol Bayer.*

ma další stránce: Mgr. Jana Wasserová při prezentaci.

ného výsledky restaurátorských průzkumů, na jejichž základě bylo rozhodnuto odstranit druhotné degradované omítkové vrstvy a zachránit ohrožené plochy renesanční sgrafitové výzdoby. K obnově pláště se přistupovalo s úsilím „o zachování vysoce působivého vzhledu unikátní, vysoce autentické fasády“. V příspěvku autor uvedl i nové informace, které přinesla rehabilitace starší podoby fasády. Za všechny jmenujme nález zazděné niky se zrušenou brankou pro pěší, se všemi jejími pozoruhodnými detaily. Závěrem autor připomněl, že „úcta k vrstevnatosti stavby neznamena mechanickou záchranu všeho, co se na památce dochovalo“, ale že „Jedná-li se o vrstvu, která památku degraduje (fyzicky nebo esteticky) je legitimním přístupem korektivní úprava nebo rehabilitace zaniklého stavu.“

Druhou polovinu dopoledního bloku, která byla věnována restaurování nástěnných maleb, moderoval Luboš Machačko. První příspěvek s názvem *Restaurování maleb a štuků na zámku Kratochvíle* přednesli Jana Waisserová a Jiří Bláha. V úvodu příspěvku Jana Waisserová shrnula z hlediska památkové péče sled dosavadních koncepcí uplatňovaných při obnově objektu, které vyvrcholily po roce 2000 projektem obnovy interiéru vily s názvem *Renesance renesance z dílny NPÚ*. Autoři příspěvku se dále věnovali koncepci aktuálního restaurování zejména štukové a malířské výzdoby na pozadí předešlých restaurátorských zásahů. Právě důkladné poznání proměn památky, podložené studiem všech dosavadních restaurátorských zásahů, které vždy podobu památky nějakým způsobem interpretují, považují autoři pro vypracování koncepce obnovy za zásadní. Na příkladu estetického zhodnocení nástěnných maleb v interiéru pak Jiří Bláha poukázal na skutečnost, že koncepce restaurování se může během zásahu v určitých bodech změnit, a to v souvislosti s postupným prohlubujícím se poznáním památky a všech jejích souvislostí, ke kterému dochází v průběhu obnovy.

Z hlediska mezioborové spolupráce byl velice přínosným příspěvek Václava Špaleho s názvem *Koncepce restaurování a rekonstrukce zahradních prospektů zámku Troja*.

Autor přiblížil příkladnou týmovou práci na projektu záchranu tří zahradních prospektů trojského zámku těžce poškozených „zubem času“, předešlými restaurátorskými zásahy a katastrofální povodní, která postihla hlavní město v roce 2002. Základem obnovy všech tří prospektů se stal celkový koncept restaurování a rekonstrukce, který vznikl na základě historic-

kých rešerší, průzkumů na místě, obhlídek obdobných objektů v České republice a petrografických výzkumů materiálového složení konkrétních prospektů. Návrh, který vyšel z původní jednotné výtvarné koncepce všech prospektů v zahradě zámku, počítal s odstraněním nevhodných doplňků a provedením celkové rekonstrukce se zachováním původních částí. K dnešnímu datu se však podařilo obnovit dle návrhu pouze jeden z prospektů, neboť vzhledem k nedořešenému technickému zajištění ohradní zdi a především vlekcím se restitučním sporům musely být restaurátorské práce zastaveny.

Odpolední blok, který moderovala Jana Waisserová, zahájil příspěvek Petry Vávrové *Pojetí restaurátorského a konzervátorského zásahu u fotografických materiálů*, který přednesla, z důvodu nepřítomnosti autorky, Lucie Palánková. Autorka v něm zdůraznila přípravnou fázi procesu restaurování nebo konzervování, která by měla vést k vytvoření záměru na restaurování a uvádí čtrnáct kroků, které by restaurátor během přípravné fáze neměl opomenout. Za zásadní považuje, aby jakýmkoli restaurátorským úkonům předcházela průzkum stavu díla. V prezentaci se dále věnovala popisu nejdůležitějších průzkumových metod, používaných při restaurování fotografických materiálů a neopomenula ani výčet nejčastějších restaurátorských postupů. Závěrem upozornila na nutnost vhodných podmínek pro uložení zrestaurovaného díla, které jsou předpokladem zachování jeho dlouhodobé stability.

Poslední příspěvek konference přednesl Jakub Ďoubal. Prezentace *Historické a současné přístupy k restaurování Kamenné kašny v Kutné Hoře* se věnovala přípravě a koncepci posledního restau-

rátorského zásahu na kašně z roku 2011 na pozadí nejvýznamnějších oprav kašny v posledních 130 letech. Kromě mnoha zajímavých informací, týkajících se materiálového složení pláště kašny a vizuálních proměn objektu, přinesl příspěvek i pohled na proměnu veřejného prostoru podmíněnou vizuální změnou jeho dominanty. Z toho, podle autora, vyplývá i potřeba otevřené komunikace s veřejností, coby uživatelem takového veřejného prostoru. V neposlední řadě nelze opomenout skutečnost, že koncepce poslední obnovy kašny byla před zahájením prací stanovena pouze v nejdůležitějších bodech a zcela konkrétních kontur nabývala až během restaurátorských prací, a to z důvodu, že původní materiál kašny byl v průběhu let průběžně doplňován a před započítím prací se dalo jen těžko odhadnout, v jakém stavu se objekt pod vysprávkami a přetěry nachází.

Prezentace *Historické a současné přístupy k restaurování Kamenné kašny v Kutné Hoře* předjímala komentovanou prohlídku výstavy 50 let trvání MPR Kutná Hora na Hrádku, kterou byl program konference uzavřen.

Konference dala podnět k rozsáhlé diskuzi na poli etického přístupu k obnově památek, ale zejména pak na poli aktuální (a často nevyhovující) praxe obnovy památkových objektů. Vzhledem k závažnosti tématu vyslovili účastníci konference vůli pokračovat na nejbližším dalším diskusním setkání v jasné formulaci toho, co je třeba v dané problematice vyjasnit a ve vtipování oblastí, ve kterých je nutné nalézt cestu ke zlepšení stávajícího stavu.

Luboš Machačko,
předseda o.s. Arte-fakt
sdružení pro ochranu památek

NOVÉ PRACOVNÍŠTĚ ELEKTRONOVÉ MIKROSKOPIE ZAHÁJIL SVOU ČINNOST

Na Fakultě restaurování v Litomyšli zahájilo na konci roku 2011 svou činnost specializované pracoviště elektronové mikroskopie. Nový rastrovací elektronový mikroskop poslouží nejen při výuce odborných předmětů zaměřených na technologii restaurování, ale také při praktickém řešení restaurátorských problémů v ateliérové výuce a při odborných praxích studentů.

Dne 14. prosince 2011 proběhl v prostorách Evropského školicího centra v Litomyšli zahajovací odborný seminář na téma „Mikrosvět uměleckých děl - využití elektronové mikroskopie v oblasti památkové péče“.

Kromě specializovaných prezentací zaměřených na danou problematiku byly v rámci semináře představeny také vybrané části dokumentárního cyklu *Nature Tech*, oceněného v roce 2008 cenou Emmy. Na setkání přijali pozvání také zahraniční hosté Rudolf Erlach a Johannes Weber z Universität für Angewandte Kunst.

Pracoviště elektronové mikroskopie při Fakultě restaurování Univerzity Pardubice vzniklo za podpory centralizovaného rozvojového projektu MŠMT s názvem „Vytvoření specializovaného pracoviště elektronové mikroskopie“.

Fotografie na této straně:

Druhá analýza s názvem „Sgrafitová výzdoba zámku v Litomyšli: Analýza starších restaurátorských zásahů, aktuální otázky“ proběhla 18. října 2011 za hojné účasti studentů, akademiků i odborných pracovníků památkové péče. Na její organizaci se výraznou měrou podílel také Národní památkový ústav jako hlavní partner projektu.